

SAKSBEHANDLER
Leidulf Mydland, Ingunn Holm

VÅR DATO
14.12.2020

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
20/12276-1

DERES REF.

DERES DATO

Se mottakerliste

Sentrale arbeidsfelt for kulturmiljøforvaltningen i 2021

Riksantikvaren vil innledningsvis takke regionalforvaltningen for en god innsats i 2020; det er et betydelig og viktig arbeid som utføres av regional kulturmiljømyndighet. Dette gjelder blant annet arbeidet med kulturminneplaner i kommunene (KIK), i fredningssaker, i plansaksbehandlingen, i arbeidet med automatisk fredete kulturminner, i arbeidet med bevaringsprogrammene og i arbeidet med å formidle betydningen av å ta vare på kulturarven.

Regionreformen har styrket fylkeskommunenes rolle på kulturmiljøfeltet, og Riksantikvarens rolle som direktorat. Dette legger til rette for en samlet og sterk kulturmiljøforvaltning. Kulturmiljøforvaltningen har fått ei ny stortingsmelding med nye nasjonale mål. Den regionale kulturmiljøforvaltningen og Riksantikvaren skal i fellesskap arbeide for å nå disse nye målene. I dette brevet løfter vi fram de arbeidsfeltene som vil være sentrale for vår felles innsats i 2021. Vi tar også med en gjennomgang av prioriterte oppgaver hos Riksantikvaren, som vi ønsker å utvikle og følge opp i samarbeid med regionalforvaltningen.

Ny politikk for kulturmiljøforvaltning og nye nasjonale mål

Den nye stortingsmeldinga – hva er de prioriterte oppfølgingsoppgavene i 2021?

Den nye kulturmiljømeldinga *Nye mål i kulturmiljøpolitikken, Engasjement, bærekraft og mangfold*, ble vedtatt i Stortinget i juni. Stortingsmeldinga fastsetter nye nasjonale mål og ny kulturmiljøpolitikk, og den tydeliggjør kulturmiljøfeltet som en viktig del av klima- og miljøpolitikken. De nye nasjonale målene er en dreining fra mål som i stor grad har vært objekt- og tilstandsfokusert, til mål som synliggjør samfunnsbidraget. Målene skal også bidra til å realisere FNs bærekraftsmål.

Noen sentrale tiltak i meldinga er tilrettelegging for økt deltakelse og medvirkning i forvaltningen av kulturmiljø, og å realisere kulturmiljøets potensial for å bidra til bærekraftig utvikling. De nye nasjonale målene favner bredere og vektlegger samfunnsbidraget. Der er det behov for å justere innretningen av

arbeidet på kulturmiljøfeltet. Bevaringsprogrammene skal derfor fases ut over tid, og erstattes med tematiske bevaringsstrategier for prioriterte temaer, med større vekt på sammenhenger, tverrfaglig samarbeid og koordinert virkemiddelbruk. Det skal også utarbeides ny kulturmiljølov. Arbeidet med bevaringsstrategier, ny kulturmiljølov samt indikatorarbeid, er prioritert i oppfølgingen av meldinga og arbeidet med dette har startet opp i 2020.

Fredningsstrategi og nye bevaringsstrategier

Riksantikvaren har ansvaret for å utvikle de nye bevaringsstrategiene. Vi orienterte om arbeidet på regionalledersamlingen i november. Regionalforvaltningen er viktig i arbeidet med bevaringsstrategiene. Vi tar sikte på en oppstartsamling i første kvartal 2021 der regionalforvaltningen vil bli invitert. Deretter vil Riksantikvaren starte et forprosjekt der regionalforvaltningen også inviteres med. Vi kommer tilbake med mer informasjon seinere. Riksantikvarens fredningsstrategi gjelder inntil de nye bevaringsstrategiene er på plass.

I oppfølgingen av fredningsstrategien går satsingen på jødiske kulturminner inn i sin hovedfase. Det er gått ut et brev til alle fylkeskommuner om involvering i kartlegging og utvalg av kulturminner tilknyttet den jødiske minoriteten.

Nye nasjonale mål – nye indikatorer

Arbeidet med nye indikatorer startet opp etter at Stortinget vedtok *Meld. St. 16 (2019 – 2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold* i juni 2020. Rammen ble lagt av Klima- og miljødepartementet, og målene skulle være basert på eksisterende datasett og være operative med virkning fra 01.01.2021. I tillegg ønsket oppdragsgiver forslag til endringer i eksisterende datasett – og forslag til nye datasett. Regionalforvaltningen vil gjøres kjent med indikatorene i løpet av første halvår 2021.

Riksantikvaren planlegger en testfase for indikatorene som er foreslått i perioden fram til publisering. Behov for eventuelle justeringer vil følges opp med Klima- og miljødepartementet. Alle indikatorene skal være kvalitetssikret og klare til publisering på www.miljostatus.no innen 5. juni 2021, og klare for å brukes som grunnlag til Prop. 1 – statsbudsjettet for 2022.

Klimautfordringene og kulturmiljøets bidrag

Arbeidet med klimautfordringene har pågått i flere år, både i regionalforvaltningen og hos Riksantikvaren. Det er imidlertid behov for å styrke og samordne en mer slagkraftig forvaltningspraksis på tvers av forvaltningsnivåene. I den nye stortingsmeldinga blir også kulturmiljøet bidrag i arbeidet med klimautfordringene løftet fram. Riksantikvaren er derfor i gang med å utarbeide en klimastrategi for kulturmiljøforvaltning. I mars vil strategien bli sendt på høring til fylkeskommunene og Sametinget. Strategien er todelt: En del som handler om tilpasning til et klima i endring, og en del som handler om hvordan kulturmiljøfeltet kan bidra til reduksjon av klimagassutslipp.

Riksantikvarens klimastrategi for kulturmiljøforvaltning blir utarbeidet i samarbeid med fylkeskommuner, Sametinget, byantikvarer og en rekke andre aktører på kulturmiljø- og klimafeltet, fordi det er en målsetting at klimastrategien skal medvirke til nødvendige endringer i de relevante sektorens forvaltning. Strategien skal også utfordre kulturmiljøforvaltningens praksis - både Riksantikvarens, regionalforvaltningens og kommunenes. Vi må sammen engasjere oss i arbeidet med å bidra til klimagassreduksjon og klimatilpasning.

Strategien blir ferdigstilt sommeren 2021, og vi ønsker å komme i gang med noen av prioriteringene i strategien i løpet av 2021. Dette gjelder særlig etableringen av et klimanettverk for kompetansebygging og kunnskapsutveksling. Deltagere vil blant andre være regionalforvaltningen, Sametinget, forvaltningsmuseene. Nettverket vil bli driftet av Riksantikvaren. Vi ønsker å etablere dette i løpet av høsten, og vi håper regionalforvaltningen vil delta.

Bystrategien – en strategi for bærekraftig byutvikling

I stortingsmeldinga er bærekraftig byutvikling et viktig tema. Riksantikvaren har derfor satt i gang arbeidet med å revidere Bystrategien bl.a. for å tydeliggjøre strategien som et policydokument for bærekraftig byutvikling. I forbindelse med revisjonen vil vi rett etter årsskiftet be om innspill fra regionalforvaltningen. Vi vil også gjennom fylkeskommunenes arbeidsutvalg, invitere flere fylker til å delta i en referansegruppe.

Styrket forvaltning av verdensarvområdene

Norge er statspart til verdensarvkonvensjonen og har ansvar for forvaltningen av verdensarvområdene. Ansvar for å verne, bevare og formidle verdensarvens verdier er overgripende og tverrsektorielt. Forpliktelsene omfatter å sørge for at verdensarven har en funksjon i lokalsamfunnet, og at den er integrert i planprosesser.

Både Riksantikvaren og regionalforvaltningens har ansvar for å bidra til at de åtte norske verdensarvområdene utvikles som fyrtårn for beste praksis innenfor natur- og kulturmiljøforvaltningen (jf. Meld. St. 16 (2019-2020)). Stortingsmeldinga vektlegger også sektoransvaret for verdensarven. Det er behov for skjerpet forvaltningspraksis i alle ledd for å ivareta verdensarvverdiene. Regionalforvaltningen har virkemidlene til å involvere seg i sektorovergripende samarbeid, og særlig i arealplanarbeid som berører verdensarven. Verdensarvverdiene må sikres i planer etter plan- og bygningsloven og sektorlovgivning. Det inkluderer alt fra konseptvalgutredninger og overordnet planlegging, til reguleringsplaner, byggesaker og tillatelser som *kan* få konsekvenser for verdensarven. Det er også viktig at det kreves konsekvensvurderinger spesielt rettet mot verdensarven i tråd med Unescos standarder for verdensarvområder (Heritage Impact Assessment, Environmental Impact Assessment, Strategic Environmental Assessment). I 2021 vil Riksantikvaren invitere til opplæring i konsekvensutredninger for verdensarv (KUVA).

Til regionalforvaltningens ansvar ligger også å delta i verdensarvråd og faggrupper, utarbeide og iverksette forvaltningsplaner, gi råd og drive med tilskuddsforvaltning, samt delta i arbeid med etablering og drift av verdensarvsentra. Ta kontakt med Riksantikvaren dersom det er behov for råd eller bistand.

Regionreformen – oppfølging i 2021

I forbindelse med regionreformen ble det høsten 2018 gjennomført et forprosjekt hvor det ble utviklet et sett av indikatorer til bruk i en følgeevaluering av ansvarsoverføringen. Endelig rapport fra nullpunktsmålingen forelå tidlig i 2020. Våren 2020 ble arbeidet med følgeevalueringen igangsatt. Nullpunktsmålingen var omfattende. I arbeidet med følgeevalueringen vil antall indikatorer reduseres og kvalitetssikres. I de to første årene legges det opp til en prosessevaluering like mye som en effektevaluering. Det skal arrangeres årlige dialogkonferanser med berørte parter som ledd i kvalitetssikring av data og tolkning av resultater. Følgeevalueringen er planlagt å løpe i fire år.

Vi oppfordrer regionalforvaltningen til aktivt å delta i dialogkonferansene. Riksantikvaren bidrar gjerne med egne analyser og avklaringer knyttet til tolkning av resultater av følgeevalueringen. Vi oppfordrer også fylkeskommunene og Sametinget til aktivt å følge den årlige rapporteringen av indikatorene.

Samarbeid om tilskuddsforvaltning og tilskuddsordninger

Tilskuddsforvaltning

Fra og med søknadsrunden for 2021 overtok regionalforvaltningen ansvaret for en rekke tilskuddsposter:

- Post 72 tekniske og industrielle kulturminner
- Post 73 brannsikring av tette trehusområder
- Post 73 konservering av ruiner fra middelalderen
- Post 73 istandsetting av fredete bygninger i privat eie fra før 1537
- Post 74 fartøyvern

Regionalforvaltningen har søknadsfrist til Riksantikvaren 5. januar 2021. Riksantikvaren legger opp til å sende ut tildelingsbrev til fylkeskommunene og Sametinget seinest 1. februar. I utgangspunktet har vi besluttet følgende for Riksantikvarens tilskuddsbehandling:

- Riksantikvaren skal som hovedregel ikke øremerke tilskudd ved tildeling til regionalforvaltningen.
- Riksantikvaren stiller ikke krav til egenandel/egeninnsats på andre poster enn post 71. For post 72, 73 og 74 kan regionalforvaltningen gjøre egne vurderinger om krav til egenandel/egeninnsats.
- Riksantikvaren kan holde igjen en mindre andel tilskudd på de enkelte postene til klagesaksbehandling (altså der hvor Riksantikvaren omgjør regionalforvaltningens vedtak).

Departementet vil fastsette en forskrift med nærmere beskrivelse av virkeområde og betingelser mv. Denne sender vi til regionalforvaltningen så snart den foreligger. Denne er utarbeidet for å presisere innholdet i ordningene og fjerne uklarheter. Forskriften har vært på høring høsten 2020.

Brannsikring av tette trehusområder

Fylkeskommunene overtar ansvaret for tilskuddsordningen til brannsikring av tette trehusområder fra 2021. Det er nærmere 200 tilskuddsberettigede slike områder i Norge, og de fins i alle landets fylker. 60 prosent av områdene har pr. i dag utarbeidet brannsikringsplaner, noe som er et godt grunnlag for videre sikringsarbeid i kommunene.

Profane middelalderhus

Forvaltningsansvaret for profane middelalderhus ble overført fra Riksantikvaren til fylkeskommunene i 2020. Fra 2021 får fylkeskommunene også ansvaret for tilskuddsordningen til istandsetting av disse. Riksantikvaren har tatt initiativ til et faglig forum for forvaltning av middelalderbygningene fra 2021.

Kirker

De siste årene er det satt av i overkant av 100 millioner til istandsetting og brannsikring av kirker. Tilskuddene gis fra Barne- og familiedepartementet, men administreres av Riksantikvaren. De nye tilskuddene medfører stor aktivitet knyttet til kirkene, og i flere tilfeller vil også fylkeskommunen bli involvert i disse sakene. For brannsikringstiltak kan det gjelde framføring av vann og kabler gjennom automatisk fredete middelalderske kulturlag. Enkelte istandsettinger kan innebære avskaving eller graving i grunnen inntil kirkebygget. Riksantikvaren vil utarbeide veiledningsmateriell og rutinebeskrivelser for å ivareta en effektiv forvaltning og kommunikasjon om dette.

Post 77 – Tilskudd til lokale og regionale utviklingsprosjekter

Riksantikvaren inviterer regionalforvaltningen til å utvikle og sende søknader om tilskudd til prosjekter som medvirker til at kulturmiljø tas i bruk som en ressurs og bidrar til at kulturmiljøfeltet får en tydeligere rolle i lokal og regional utvikling. Riksantikvaren legger vekt på å få fram større signalprosjekter.

Fylkeskommunene og Sametinget kan selv stå som søkere, men kommuner, museer, organisasjoner, bedrifter og privatpersoner kan også søke og stå som ansvarlige tilskuddsmottakere. Vi ber regionalforvaltningen om å koordinere innsendelsen av prosjektsøknadene fra regionen. Søknader kan sendes Riksantikvaren gjennom hele året, men vi anbefaler at de primært sendes inn første halvår. Vi oppfordrer fylkeskommunene og Sametinget til å ta kontakt med oss for å drøfte prosjektideer så tidlig som mulig.

Kulturminner i kommunene (KIK)

KIK-satsingen fortsetter i 2021 med tilskuddsmidler til kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med kulturmiljøplaner i kommunene. Tilskudd til kommunene skal brukes til oppstart, rullering eller sammenslåing av kulturmiljøplaner. Tilskudd til fylkeskommunene kan brukes til kurs, opplæring mv. for kommunene, men kan også brukes til å styrke regionalforvaltnings egen kapasitet til dette arbeidet. Vi

oppfordrer regionalforvaltningen til å ta en aktiv rolle slik at de kommunene som ikke har sluttført arbeidet med kulturmiljøplaner, kommer i mål.

Riksantikvaren ønsker som en del av den videre KIK-satsingen å styrke kunnskapen om forvaltning av kulturmiljøer. Riksantikvaren vil stimulere til etablering av regionale rådgivningstjenester for forvaltning av kulturmiljø og bygningsvern. Det er Riksantikvarens målsetting at slike rådgivningstjenester både skal kunne bistå kommunene i arbeidet med planer og byggesaker, og gi råd og veiledning til eiere og brukere av bevaringsverdige bygninger og kulturmiljø. Disse rådgivningstjenestene kan organiseres på ulike måter eller representere en utvikling av eksisterende bygningsvernsentrene. Vi ønsker derfor å invitere regional forvaltning, til å ta initiativ til etablering av *Rådgivningstjeneste for kulturmiljø og bygningsvern*. Det forutsettes ikke ferdige prosjektskisser, men gode ideer som på sikt kan utvikles til nye kunnskapsmiljøer.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

I arbeidet med å følge opp planen for Utvalgte kulturlandskap i jordbruket for 2020 – 2025 er det lagt opp til at regional kulturmiljøforvaltning samarbeider med Fylkesmannen om faglig oppfølging av de utvalgte kulturlandskapene. Det kan blant annet omfatte å utarbeide forslag til nye områder.

Fylkeskommunene og Sametinget vil bli kontaktet nærmere om dette. Videre har regionalforvaltningen en viktig rolle i å støtte kommunene i deres forvaltning av kulturlandskapsområdene, slik at kulturarv og kulturmiljøverdier ivaretas innenfor satsingen.

Samarbeid om utvikling av virkemidler og verktøy

Utvikling av digitale tjenester for kulturmiljøforvaltningen

Riksantikvaren skal etablere en digital strategi for kulturmiljøforvaltningen, som skal ferdigstilles før sommeren 2021. Strategien skal være et styringsverktøy for digitaliseringen, og utgangspunkt for handlingsplaner hos Riksantikvaren.

Utviklingen av Digisak fortsetter for tilskuddene til vedtaksfredete bygninger, post 71 og fartøyvern, post 74. Målet er at vi i midten av februar skal ha klar en enkel ordning for anmodning om utbetaling og søknad om omdisponering, rapportering på tilskudd og dispensasjon, samt saksbehandlers behandling og oppfølging av disse.

Askeladden er en viktig digital tjeneste for kulturmiljøforvaltningen. Riksantikvaren har startet opp en større innhenting av brukerinnsett som grunnlag for å utarbeide en langsiktig plan for hvordan Askeladden som tjeneste skal utvikles videre. I tillegg er det viktig at hele kulturmiljøforvaltningen fortsetter arbeidet med å legge inn og kvalitetssikre informasjon i Askeladden.

Vi har hatt stor nytte av det tette samarbeidet i utviklingen av digitale tjenester, og oppfordrer regionalforvaltningen til fortsatt å engasjere seg i arbeidet med de digitale tjenestene for kulturmiljøforvaltningen for å sikre et godt informasjonsgrunnlag og tjenester som på best mulig måte møter de behovene som forvaltningen har.

Eksempelsamling

Riksantikvaren har etablert ei digital eksempelsamling, som har som mål å vise gode løsninger for forvaltning og utvikling av kulturmiljø. Den lanseres i slutten av 2020, og vil videreutvikles i 2021. For at eksempelsamlingen skal ha relevans og fungere som en felles referanseplattform inviterer vi regionalforvaltningen til å bidra. Vi ber om korte beskrivelser og fotodokumentasjon av gode eksempler på for eksempel universell utforming, rekonstruksjon, ny bruk, transformasjon og god istandsetting.

Et samlet register over kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse

Riksantikvaren skal i 2021 starte arbeidet med å etablere ett samlet register for kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse. Registeret skal ta utgangspunkt i de eksisterende arbeidene med KULA og NB! registeret og suppleres med flere typer kulturmiljøer.

Arbeidet med det samlede registeret er organisert etter prinsippet *Ett register – tre prosjekt*:

- KULA – Under etablering - Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse
- NB! – Revisjon av et etablert register - Kulturmiljøer av nasjonal interesse i byer og tettsteder
- NB+ - Supplement - Kulturmiljøer av nasjonal interesse, som ikke dekkes av dagens oversikter i NB! og KULA

Dette arbeidet vil vi gjøre i nært samarbeid med regionalforvaltningen og kommunene. Vi vil i løpet av første halvår 2021 komme tilbake til hvordan vi i fellesskap kan gjennomføre dette arbeidet.

I 2021 fortsetter revisjonen av NB!-miljøene. I samarbeid med fylkeskommunene vil vi revidere beskrivelsene, revurdere kulturmiljøavgrensningene og tydeliggjøre begrunnelsen for kulturmiljøene i NB!-registeret.

Det er et mål at KULA-registeret er ferdigstilt for alle fylker innen utgangen av 2021. I de fylkene der registeret ennå ikke er ferdigstilt gjennomføres arbeidet i tett samarbeid mellom Riksantikvaren og regionalforvaltningen, og med involvering av aktuelle kommuner.

Ny veileder om konsekvensutredninger

Miljødirektoratet og Riksantikvaren har utarbeidet en ny veileder om konsekvensutredning av miljøtemaene naturmangfold, friluftsliv, landskap, kulturmiljø, klima og forurensing. Veilederen skal kunne brukes i alle typer konsekvensutredninger, men er i først omgang særlig rettet inn mot kommunedelplaner, reguleringsplaner og tiltak etter konsesjonslovgivningen. Vi håper at regionalforvaltningen vil ha nytte av denne og ta den i bruk i sin veiledning overfor kommunene og tiltakshavere.

Riksantikvaren ser fram til et godt samarbeid med regionalforvaltningen i 2021. Vi håper at vi i 2021 får gjennomført regionalledersamlinger, men skulle dette ikke bli mulig, vil vi gjennomføre samlinger på Teams slik vi har gjort det i 2020.

Dersom det er noe vi bør være oppmerksomme på angående oppfølgingen av disse sentrale felles arbeidsfeltene, eller det er behov for råd eller bistand, så nøl ikke med å ta kontakt med oss.

Vennlig hilsen

Hanna Geiran

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Agder fylkeskommune		Postboks 788 Stoa	4809 ARENDAL
Innlandet fylkeskommune		Postboks 4404 Bedriftssenteret	2325 HAMAR
Møre og Romsdal fylkeskommune		Fylkeshuset, Postboks 2500	6404 MOLDE
Nordland fylkeskommune		Fylkeshuset	8048 Bodø
Oslo kommune		Rådhuset	0037 OSLO
Rogaland fylkeskommune		Postboks 130 sentrum	4001 STAVANGER
Sametinget - Sámediggi		Ávjovárgeaidnu 50	9730 KARASJOK/Kárášjohka
Troms og Finnmark fylkeskommune - Romssa ja Finnmarkku fylkkagjelda		Postboks 701 Fylkeshuset	9800 VADSØ
Trøndelag fylkeskommune		Fylkets hus, Postboks 2560	7735 STEINKJER
Vestfold og Telemark fylkeskommune		Postboks 2844	3702 SKIEN
Vestland fylkeskommune		Postboks 7900	5020 BERGEN
Viken fylkeskommune		Postboks 1200 Sentrum	0107 OSLO